

EPIGRAFIA LATINĂ ÎN 1963

DE

D. M. PIPPIDI

Toamna anului 1963 a văzut petrecându-se două întâmplări de o neîndoioasă însemnătate pentru specialiștii epigrafiei latine și ai istoriei romane îndeobște : în septembrie, constituirea — la Paris — a unei Asociații Internaționale de Epigrafie Latină ; în octombrie — la Berlin — sărbătorirea a 100 de ani de la apariția celui dintâi volum din *Corpus Inscriptionum Latinarum* și a 60 de ani de la săvârșirea din viață a lui Theodor Mommsen. Despre amândouă, fie-mi îngăduit să dau câteva deslușiri, în cadrul unei cronici destinate să informeze pe cititorul român despre inițiativele și realizările de seamă din domeniul studiilor clasice din lumea întreagă.

Convocat de inițiativa profesorilor J.-P. Willeumier și H.-G. Pflaum, sub auspiciile Centrului național francez de cercetări științifice (CNRS), colocviul de epigrafie latină menit să pregătească întemeierea unei asociații internaționale de epigrafie latină și-a desfășurat lucrările la Paris, în zilele de 2 — 3 septembrie 1963. La întâlnire au luat parte, pe lângă specialiști din numeroase țări capitaliste din Europa și America, reprezentanții mai multor republici socialiste : Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia, R.P.R., Ungaria. Împiedicat să asiste la consfătuire din motive de sănătate, delegatul R.D.G. și-a trimis adeviziunea la hotărârile luate într-o atmosferă prietenească și într-un spirit de deplină colaborare. Până la urmă, delegații prezenți și-au dat consimțământul la constituirea unei Asociații Internaționale de Epigrafie Latină (AIEL), alegând și organele de conducere ale acesteia pe o perioadă de cinci ani. Președinte al Asociației a fost ales Attilio Degrassi ; administrator : J.-P. Willeumier ; director de studii : H. -G. Pflaum ; casier : Gerold Walser. Ca adjuncți ai acestora au fost aleși, între alții : K. Michałowski, J. Irmscher, B. Gerov, L. Vidman, D. Rendić-Miočević.

Sediul Asociației va fi la Paris. Pentru început, mijloacele necesare îi vor fi puse la dispoziție de CNRS, iar mai târziu — se speră — de Consiliul Internațional al Filozofiei și Științelor umane prin Federația Internațională a Asociațiilor de Studii clasice, la care noua întocmire a aderat din primul moment.

Scopurile Asociației sînt limpede formulate în Statutul întocmit cu acelaș prilej și adoptat în unanimitate.

„L'Association Internationale d'Épigraphie Latine — se spune în art. 1, pe care, pentru interesul lui, îl reproduc aci în întregime — a pour but de promouvoir et de coordonner les re-

cherches scientifiques en ce domaine, sans porter atteinte à l'œuvre entreprise dans les divers pays.

Elle se propose notamment :

- a) d'établir une liaison culturelle entre les chercheurs ou les organismes ;
- b) de constituer un centre de documentation et de consultation ouvert à tous les membres de l'Association et de suggérer la constitution de centres nationaux dans les divers pays ;
- c) de créer un séminaire de recherche et d'enseignement, destiné à des savants et à des étudiants envoyés en mission de divers pays, et d'encourager le développement de séminaires analogues en divers lieux ;
- d) de dresser un fichier épigraphique d'après un modèle international en liaison avec les entreprises similaires et de le tenir à jour en fonction des découvertes et des études ;
- e) de rédiger un bulletin périodique donnant un compte rendu méthodique et critique de toutes les publications, le texte des inscriptions nouvelles au gré des inventeurs, l'indication des travaux en cours, des suggestions de recherches, etc. ;
- f) d'harmoniser la confection de *corpus* nationaux et régionaux et d'encourager celle de *corpus* spéciaux, concernant les fastes, les milliaires, l'*instrumentum domesticum*, les inscriptions métriques, les textes écrits à la pointe sèche ou à l'encre, etc. ;
- g) de collaborer à la poursuite des principaux recueils (*Corpus Inscriptionum Latinarum*, *Inscriptiones Italiae*, *Inscriptiones Graecae* et *Latinae* de Syrie, *Inscriptiones Latinae* de l'Algérie, *Inscriptiones Latinae d'Afrique*, *Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes*, *Inscriptiones Latinae Selectae*, *Inscriptiones Latinae Christianae Veteres*, *Prosopographia Imperii Romani*, *Prosopographie chrétienne du Bas-Empire*, *Dizionario Epigrafico di Antichità Romane*, etc.), en accord avec les personnalités et les organismes qui les dirigent ;
- h) de contribuer à des études synthétiques sur les institutions romaines (magistratures, sacerdoes, armée, provinces, cités, onomastique, etc.) ;
- i) d'organiser des congrès et colloques ;
- j) de développer les rapports de l'épigraphie latine avec les autres sciences de l'antiquité classique."

Cum e ușor de văzut, realizarea unor țeluri atât de numeroase și de felurite nu e de așteptat pentru mline, nici pentru săptămîna viitoare. Aducerea lor la îndeplinire atîrnă, de bună seamă, de mijloacele materiale pe care Asociația va ști să le agonisească, dar mai ales de spiritul de colaborare internațională de care se va dovedi insuflețită, fiind de la sine înțeles că nici o țară din lume nu dispune de forțe științifice suficiente pentru a face față singură obligațiilor decurgînd din Statut și că, de altă parte, oricît de bine utilat și de dotat, un centru de cercetări de felul celui ce urmează a lua ființă atîrnă, prin natura lucrurilor, de informațiile și documentele pe care epigrafiștii dintr-o țară sau alta vor consimți să i le pună la dispoziție. Succesul întreprinderii depinde astfel în primul rînd de încrederea pe care conducătorii Asociației vor ști s-o statornicească în raporturile lor cu specialiștii din lumea întreagă, condiție indispensabilă — cum a dovedit-o experiența — în activitatea oricărei întocmiri internaționale.

Urînd noii Asociații și conducătorilor ei succesul pe care-l merită importanța țelurilor urmărite, epigrafiștii din R.P.R., angajați de mai multă vreme în pregătirea unei culegeri de inscripții grecești și latine, iau act cu mulțumire de faptul că această muncă se încadrează printre obiectivele de seamă ale AIEL, în concepția căreia asemenea culegeri regionale reprezintă o etapă premergătoare alcătuirii de *corpora* internaționale, de felul celor întemeiate cu un veac în urmă la Berlin (CIG, CIL, IG).

Două luni după colocviul de epigrafie latină de la Paris, Academia Germană de Științe organiza la rîndul ei o sesiune științifică internațională — la Berlin, între 31 octombrie și 3 noiem-

brie — pentru sărbătorirea a 100 ani de la apariția primului volum din *Corpus Inscriptionum Latinarum* și a 60 ani de la moartea lui Theodor Mommsen.

Alături de acest aspect festiv, sesiunea a mai comportat și alte activități :

- comunicări științifice din domeniul epigrafiei latine, ținute de participanți ;
- o informare despre stadiul lucrărilor în vederea publicării — cu ajutor internațional
- a mai multor volume din CIL, actualmente în lucru ;
- discutarea unei serii de probleme de tehnică epigrafică, ridicate de munca la volumul III al culegerii, în care sînt cuprinse inscripțiile latine descoperite pe teritoriul țării noastre, în Transilvania, Oltenia și Dobrogea.

La sesiune au luat parte mai mult de 100 persoane, reprezentînd 16 țări. Printre delegați, alături de numeroși cercetători tineri din R.D.G. și din țările invitate, se numărau veterani ai studiilor antichității, ca Fr. Zucker, Johannes Sundwall, Günther Klaffenbach, precum și numeroși învățați de vîrstă mijlocie din țările socialiste și de aiurea : H. Berve, V. Beševliev, A. Betz, I. Biezuńska-Małowist, D. P. Dimitrov, G. Dunst, Werner Hartke, R. Heidenreich, J. Irmscher, J. R. Morris, T. Nagy, Werner Peek, F. Peeters, Leiva Petersen, H.-G. Pflaum, D. Rendić-Miocević, Ian Archibald Richmond, J. Šašel, K. Schubring, I. Venedikov, Gerold Walser.

La sesiune s-au citit și discutat cca. 50 de comunicări și referate, în ședințe plene sau de secție. De asemenea s-au examinat—între colaboratori angajați în aceeași muncă—probleme de editare a inscripțiilor latine, în special legate de vol. III din CIL, a cărui reelaborare e în curs, cu ajutorul specialiștilor din R.D.G., Austria, R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacă, R.F.S. Iugoslavă, R. P. Romîna și R. P. Ungară. În această privință, dacă ar fi desigur exagerat să se pretindă că toate greutățile au fost înlăturate, e permis să se afirme că schimburile de vederi și informații prilejuite de întîlnirea tovarășilor de muncă din atîtea țări au avut darul să risipească multe nedumeriri și să inspire încredere în realizarea apropiată a operei comune.

La sesiunea festivă de la Berlin, Academia R. P. R. a fost reprezentată printr-o delegație formată din conf. univ. I. I. Russu, de la Universitatea din Cluj, conf. univ. Iorgu Stoian, de la Universitatea din București, Emilian Popescu, cercetător la Institutul de Arheologie al Academiei R. P. R., sub conducerea celui ce semnează aceste rînduri. Epigrafiștii romîni au luat o parte activă la desfășurarea lucrărilor : tov. Emilian Popescu și Iorgu Stoian au citit cîte o comunicare, tov. Russu a intervenit în discuția mai multor lucrări prezentate de delegați străini, conducătorul delegației a făcut o comunicare și a susținut un raport în ședința consacrată problemelor legate de munca de editare. Toate aceste manifestări au fost favorabil apreciate de gazde și de participanții la sesiune, în general. Ca în orice împrejurare similară, contactele personale și prietenile legate în zilele petrecute la Berlin au fost socotite printre roadele cele mai de preț ale reuniunii, pentru a cărei bună organizare și deplină reușită se cuvin aduse mulțumiri Academiei Germane de Științe și Institutului pentru studiul antichității greco-romane (Institut für griechisch-römische Altertumskunde).